

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

จากากรที่กรุงเทพฯ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นศูนย์กลางของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นศูนย์กลางของการศึกษาทุกระดับ ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ย่อมมีโอกาสในการศึกษาดีกว่าผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค การบริการทางสังคมที่จำเป็นต่าง ๆ ดีกว่าในท้องถิ่นอื่น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นค่านิยมของประชาชนส่วนมากที่ยังมีความเชื่อถือชีวิตในเมืองใหญ่ เป็นวิธีการดำเนินชีวิตในแบบที่เจริญแล้ว ชาวชนบทมีความนิยมชมชอบต่อผู้ที่เข้ามาดำเนินชีวิตในกรุงเทพมหานคร ทุกครอบครัวต่างก็พยายามที่จะส่งบุตรหลานเข้ามารับการศึกษา พยายามย้ายถิ่นฐานเข้ามาในกรุงเทพมหานคร เป็นผลให้กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะประชากรที่เป็นวัยรุ่น เมื่อเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นวัยรุ่น ที่อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ต้องการเพื่อนฝูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก และเยาวชน ซึ่งไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือมีปัญหาทางครอบครัว ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ขาดผู้เหนี่ยวรั้งทางด้านความประพฤติ เมื่อเข้ามาอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของสังคม ชุมชนที่มีการดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะถูกชักจูงไปทางหนึ่งทางใดได้ง่าย

นอกจากนั้น ค่านิยมในเรื่องการเอาอย่างของบุคคลที่อยู่ในสังคม การแพร่หลายของสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะ ภาพยนตร์ จึงทำให้เด็ก และเยาวชนมีแนวโน้มพฤติกรรมออกมาในรูปแบบมากขึ้น จึงนับว่าสภาพแวดล้อมในกรุงเทพฯ มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชนได้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ¹

¹ กองบัญชาการตำรวจนครบาล แผนกสถิติและข้อมูล, เด็กและเยาวชนกับปัญหาอาชญากรรม, 2521 หน้า 9

จากสภาพแวดล้อมของสังคม ที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพฯ ๑
 ดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ถึงจำนวนเด็ก และเยาวชนที่ถูกจับกุมในความผิดลักษณะต่าง ๆ
 ในช่วงระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา (2517-2520) จะเห็นได้ว่า จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูก
 จับกุมอยู่ในระดับประมาณ 4,000-5,000 คนต่อปี และสถิติในปี 2521 จำนวน 3,942 คน¹
 ซึ่งจากลักษณะความผิดต่าง ๆ มีทั้งความผิดที่เกิดจากการกระทำเพียงผู้เดียว และร่วมกัน
 กระทำผิดในกลุ่มของเด็กและเยาวชนด้วยกัน หรือกระทำร่วมกับผู้ใหญ่

สาเหตุของการกระทำผิด จะพบว่าสาเหตุมาที่บ้าน และครอบครัว เป็นสาเหตุ
 ที่สำคัญที่สุด เด็กที่ขาดชีวิตครอบครัวที่ปกติ

ได้แก่เด็กที่ขาดการเลี้ยงดูอย่างเพียงพอ สาเหตุจากสภาพครอบครัว
 34.5% สาเหตุทางเศรษฐกิจ จะเห็นว่าสถิติความผิดต่อทรัพย์สินมีจำนวนสูงอยู่มาก คือ 18.8 %
 และยังมีสาเหตุมาจากการคบเพื่อนเสเพล หรือถูกชักจูง ใช้จ่าย ว่าง วาน 30.2 % ส่วนสาเหตุ
 ทางร่างกาย หรือสภาวะทางจิตมีเพียง 1.1 % สาเหตุอื่น ๆ เช่น ทางอารมณ์ ประมาณ
 เล็กน้อย เสี่ยงโชคทางพนัน 17.2 %²

ปัจจุบันร้อยละ 62.6 ของพลเมืองทั้งหมดที่มีอายุเฉลี่ย 1-24 ปี ทั้งหมดรวมแล้ว
 เป็นจำนวนมากกว่า 27 ล้านคน³ เป็นจำนวนประชากรกว่าครึ่งประเทศ และการที่ในปีหนึ่ง ๆ

¹ ศาสตราจารย์เด็กและเยาวชนกลาง กองคุมประพฤติ "ตารางที่ 5 แสดงคดีที่เด็กและ
 เยาวชนต้องหามาที่สุด" สถิติทางศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง, 2521

² กองบัญชาการตำรวจนครบาล แผนกสถิติและข้อมูล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 23

³ รายงานพิเศษ "ปัญหาสังคมถึงเวลาต้องเหลียวมองกันบ้างแล้ว" สยามรัฐสัปดาห์
 วิจารณ์ 30 (22 มกราคม 2521) : 15

มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเป็นจำนวนมากในคดีต่างประเภท เช่นนี้ ทำให้เป็นที่น่า
 วิคกว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้อาจจะกลายเป็นอาชญากรได้ในอนาคต ดังนั้นสถาบันทุก
 ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นบ้าน โรงเรียน องค์การบริหาร องค์การสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ ไม่ควร
 นิ่งนอนใจ ควรให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชน ด้วยการช่วยกันปลูกฝังและอบรมเกี่ยวกับ
 ความเป็นพลเมืองดีให้กับเด็ก เพื่อให้เขามีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองนั้น ดังพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราโชวาท พระราชทานแก่เด็กทั่วโลก เนื่องในวันเด็ก
 ที่ 13 มกราคม 2522 ว่า

"เด็กเป็นผู้ที่ได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการดำรง
 หน้าที่อิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้นเด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้อง
 ได้รับการอบรม เลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ความสามารถสร้างสมประโยชน์ต่าง ๆ
 พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาคิดจิตใจให้ปราณีต ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความ
 ประพฤติเรียบร้อยสุจริตและมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุผล ในผล หน้าที่นี้เป็นของทุกคนที่จะต้อง
 ร่วมมือกันกระทำโดยพร้อมเพรียงสม่ำเสมอ ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อนจะต้องส่งเคราะห์
 อนุเคราะห์ให้ผู้อื่นเกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ความดีและประสบการณ์อันมีค่า
 ทั้งช่วง ให้ความเมตตา เอ็นดูและด้วยความบริสุทธิ์ใจให้เด็กได้ทราบใฝ่หาเข้าใจ และที่
 สำคัญที่สุด ให้รู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง จนสามารถเห็นจริงด้วยตนเองได้ในความเจริญ
 และความเสื่อมทั้งปวง....."

เมื่อทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนโดยร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอด
 จนให้การอบรมเขาเหล่านั้นให้เป็นพลเมืองดีของชาติ จึงถือว่าเป็นการช่วยชาติทั้งทางตรง
 และทางอ้อม

¹ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบรมราโชวาทพระราชทาน
 แก่เด็กทั่วโลก ภูพานราชินีเวศน์ (21 พฤศจิกายน 2521)

สำหรับประเทศไทยซึ่งมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของ การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองหรือมีจิตใจแบบประชาธิปไตย คนที่มีจิตใจเห็นประชาธิปไตยจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง¹ ฉะนั้นการปรับปรุงคุณภาพของพลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ประเทศต่าง ๆ ก็ล้วนแต่มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมืองเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพโดยวางจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพลเมืองไว้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา ตลอดจนให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อจรรโลงค่านิยมซึ่งกล่าวในสังคมให้คงอยู่ตลอดไป²

นโยบายของรัฐบาลทุกสมัยที่ผ่านมาได้พยายามสร้าง "พลเมืองดี" โดยมุ่งหวังให้การศึกษาเป็นเครื่องสร้างเยาวชนให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองของชาติ ดังที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2521 ว่า

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย เคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม
2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว ต่อตนเอง.....³

¹ ทินพันธุ์ นาคะตะ, "ความชอบธรรมในการปกครอง : ปัญหาและความหวังของไทย", วารสารธรรมศาสตร์, (ตุลาคม 2518-มกราคม 2519) หน้า 18

² Chester W. Harris "Citizenship Education," Encyclopedia of Education Research, 3rd ed. (New York: Mcmillan Company, 1960), p.206.

³ กองแผนแพธการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาชาติ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520), หน้า 2-3

ดังนั้น จุดหมายปลายทางของการศึกษาคือการสร้าง "พลเมืองดี" ซึ่งคำว่าพลเมืองดีได้มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายประการ เช่น

ซี. แอล. บลอส และ ซี. เฮส. แม็คคลอร์ (C.L. Blough and C.H. Mc.Cloure) ได้กล่าวถึงลักษณะพลเมืองดีไว้ว่า พลเมืองดีจะต้องมีสุขภาพสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การดื่ม การหลับนอน การพักผ่อน การออกกำลังกาย เรื่องความสะอาดและสันตนาการ มีสติปัญญาดี ใฝ่รับการศึกษาย่อม มีสุขภาพจิตดี มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ ใช้จ่ายอย่างประหยัดและระมัดระวัง รู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติและ การออกทรัพย์ รู้จักใช้ความสามารถพิเศษของตน เคารพเชื่อฟังกฎหมาย ช่วยเหลือรัฐบาล ใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เสียภาษีอากรด้วยความเต็มใจ รักษาสาธารณสมบัติและต้องมีบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา ต้องยอมเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างได้ กล่าวหาญ รักอิสระ กระตือรือร้น ความเป็นมิตร อดทนทำงาน ไม่ตั้งค่าง มีความคิดริเริ่ม มีการตัดสินใจดี ทำงานต่าง ๆ ได้ ควบคุมตัวเองได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ¹

ไบรอน จี. แมสซาลาส (Byron G. Massialas) กล่าวว่า พลเมืองดีจะต้องมีความรู้ เป็นมิตรกับคนทั่วไป ร่วมมือกันทำงานตามปกติ เขาต้องมีทัศนคติและนิสัยอันพึงปรารถนาเองสังคม ²

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้สมควรที่จะปลูกฝังหรืออบรมแก่พลเมืองของประเทศโดยเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเรื่อยมาจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่

¹ C.L. Blough and C.H. Mc.Clure, Fundamental of Citizenship (Chicago: Mentzer, Bush & Company, 1951) p.474-84.

² Byron G. Massialasm, "Citizenship and Political Socialization," Encyclopedia of Education Research, (Edited by Robert L. Ebel, 4th ed. New York: Mcmillan Company, 1969) p.124.

และมีการปฏิบัติกันอย่างจริงจังด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพราะว่าการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัยความมีประสิทธิภาพ ความขยันขันแข็ง ความเป็นระเบียบ ความตรงต่อเวลา ความมัธยัสถ์ ความซื่อสัตย์สุจริต การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคมและอื่น ๆ ของคนในประเทศ¹ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงเป็นสถาบันซึ่งมีความพร้อมกว่าสถาบันอื่น ๆ ในการสร้างพลเมืองดีให้แก่สังคม ดังที่

เอ็ดเวิร์ด วี. สมิธ, สแตนเลย์ วี. ครูสส์ และ มาร์ค เอ็ม. แอทกินสัน (Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson) **โลกกำลังเรื่องนี้ว่า** ในสังคมประชาธิปไตยโดยโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้ให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของสถาบันประชาธิปไตยและความสามารถในการดำเนินตลอดจนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมเดียวกันแล้ว รากฐานของระบบการปกครองก็จะล้มเหลว

เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและความสำนึกในการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมแก่นักเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าลักษณะของพลเมืองดีในทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จะเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญให้นักเรียนมัธยมศึกษาได้มีการแสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะที่ทัศนะดังกล่าวย่อมจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่นักเรียนเหล่านี้แสดงออกมา

¹ วีรยุทธ วิเชียรโชติ "แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีพและการพัฒนาสังคมอารยธรรม" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ 9 (กันยายน 2510), หน้า 59

² Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson, "Social Studies Program," The Education's Encyclopedia (New York: Prentice - Hall, Inc. 1969), p.347.

และผลการวิจัยทำให้ทราบปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อจะได้นำทางปรับปรุง แก้ไขหลักสูตร
ตัวครู และนักเรียนให้ตรงกับปัญหา เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ก็สามารถสร้างพลเมืองดี
มีคุณภาพได้ตามเป้าหมาย เพราะนักเรียนมัธยมศึกษาเหล่านี้ จะเป็นกำลังที่สำคัญที่จะทำให้
ชาติบ้านเมืองพัฒนาไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษาใน
กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษา
ระหว่างนักเรียนหญิง กับนักเรียนชาย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับระดับมัธยมศึกษา
-ตอนปลาย-และนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล กับนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีของนักเรียน
มัธยมศึกษา กับพื้นฐานการศึกษา อาชีพ และการเลี้ยงดูอบรมของบิดา มารดา ตลอดจนความ-
รู้สึกต่อมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนา
ความเป็นพลเมืองดีในระดับมัธยมศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนมัธยมศึกษาเพศเดียวกัน อยู่ในระดับเดียวกัน และโรงเรียน ประเภท
เดียวกัน ย่อมมีทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีไม่แตกต่างกัน
2. ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดี ย่อมแตกต่างกันตามองค์ประกอบที่ต่างกัน
คือ พื้นฐานทางการศึกษา อาชีพ และการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ตลอดจนพื้นฐานความ
รู้สึกต่อมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่นำมาวิจัยครั้งนี้ สุ่มจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2521 จาก 10 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร
2. โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนรัฐบาล 5 โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ 5 โรงเรียน เป็นโรงเรียนหญิง และชาย อย่างละ 2 โรงเรียน และโรงเรียนอาชีวศึกษา อย่างละ 1 โรงเรียน
3. ศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีในเรื่องต่อไปนี้
 1. เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี
 - 1.1 หน้าที่ของตนเอง และครอบครัว
 - 1.1.1 การปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ
 - 1.1.2 การมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจ
 - 1.1.3 การรับผิดชอบต่อตนเอง
 - 1.1.4 การพัฒนาตนเอง
 - 1.1.5 การมีสุขภาพ อนามัยสมบูรณ์
 - 1.1.6 การทำงานตามความถนัด และความสามารถ
 - 1.1.7 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 1.1.8 การปฏิบัติตนของสมาชิกที่ดีของครอบครัว
 - 1.2 หน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม
 - 1.2.1 การปฏิบัติตาม และเคารพกฎหมาย
 - 1.2.2 การรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการใช้เหตุผล
 - 1.2.3 การคำนึงถึงสวัสดิภาพของส่วนรวม
 - 1.2.4 การรับผิดชอบ และการให้ความร่วมมือต่อส่วนรวม
 - 1.2.5 การฉายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
 - 1.2.6 การส่งเสริมความก้าวหน้าของชาติ

2. เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน ชนธรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรม
 - 2.1 ความจริงใจ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 2.2 การตรงต่อเวลา
 - 2.3 การรักษาความเป็นระเบียบ
 - 2.4 การตระหนักถึงคุณค่าของชนธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรม
 - 2.5 การยอมรับคุณค่าของผู้อื่น
 - 2.6 การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. เกี่ยวกับค่านิยม และคำสอนในศาสนา
 - 3.1 ความซื่อสัตย์ สุจริต
 - 3.2 ความมีน้ำใจนักกีฬา
 - 3.3 การประหยัด และการออมทรัพย์
 - 3.4 การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ และยึดมั่นในคุณค่าของความเป็นพลเมืองดี
 - 3.5 การยึดมั่นในคำสอนของศาสนา
4. เกี่ยวกับการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
 - 4.1 การปฏิบัติตามกฎหมาย และเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - 4.2 การวินิจฉัย แสดงความคิดเห็นในข่าวสารการเมืองต่าง ๆ
 - 4.3 การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย
 - 4.4 ความสำคัญของการเลือกตั้ง ตลอดจนการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
 - 4.5 การใช้สิทธิ และร่วมรับผิดชอบในการปกครองประเทศชาติ โดยเท่าเทียมกัน
 - 4.6 ฐานะของพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - 4.7 การใช้สิทธิเสรีภาพ
5. เกี่ยวกับทางกานเศรษฐกิจ
 - 5.1 ความสำคัญของทรัพยากร

5.2 การใช้ ตลอดจนการสงวนรักษาทรัพยากร

5.3 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

5.4 ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ

4. องค์ประกอบในการศึกษาเปรียบเทียบ จัดขอบเขตดังนี้

ก. พื้นฐานการศึกษาของบิดา มารดาของนักเรียน จัดเป็น 5 ระดับ คือ

1. ระดับประถมศึกษา

2. ระดับมัธยมศึกษา

3. ระดับอนุปริญญา

4. ระดับปริญญาตรี

5. ระดับปริญญาโท

ข. พื้นฐานทางอาชีพของบิดา มารดาของนักเรียน จำแนกเป็น

1. กรรมกร ช่างนา ช่างสวน ช่างไร่

2. ช่าง ค้าขาย ธุรกิจ

3. นักการเมือง

4. ข้าราชการทหาร ตำรวจ

5. ข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ พนักงานรัฐวิสาหกิจ

ค. การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนของบิดา มารดา แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเลี้ยงดูที่บิดา มารดาเข้มงวดกวดขันมาก

2. การเลี้ยงดูที่บิดา มารดาไม่เข้มงวดกวดขันมากนัก แต่ไม่ปล่อยอิสระเสรีมากนัก

3. การเลี้ยงดูที่บิดา มารดาปล่อยอิสระเสรีมาก

ง. พื้นฐานความรู้สึกร่วมมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน จำแนกออกเป็น

2 แนว คือ

1. การมองโลกในแง่ร้าย

2. การมองโลกในแง่ดี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองนี้มีความเที่ยงตรงและใช้วัดทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีได้ตามวัตถุประสงค์
2. แบบสอบถามนักเรียนทุกระดับชั้น มีลักษณะที่เหมือนกันทุกอย่าง
3. ผู้วิจัยถือว่านักเรียนทุกคน ที่ตอบแบบสอบถาม มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีเป็นอย่างดี
4. กลุ่มประชากรที่สุ่มมาถือเป็นตัวแทนประชากรได้จริง

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจไม่สมบูรณ์ หรือมีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริงอยู่บ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นตัวแทนของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งหมดไม่ได้คืนัก
2. ผู้วิจัยให้คำตอบแต่ละข้อมีความสำคัญเท่ากัน แต่คำตอบแต่ละข้ออาจมีความสำคัญต่อทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองดีมากน้อยไม่เท่ากัน
3. การคิดคะแนน คือคะแนนเฉลี่ยของแต่ละคนเปรียบเทียบกัน ในบางเรื่อง นักเรียนอาจจะมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากผลเฉลี่ยของคะแนนที่เป็นตัวตัดสิน ซึ่งเป็นผลให้การวิจัยบกพร่องได้
4. ตัวประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ได้ควบคุม เช่น อายุ เพศ ความรู้ ประสบการณ์ และตัวการอื่น ๆ ที่มีผลต่อทัศนะของนักเรียน ย่อมมีผลทำให้การวิจัยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
5. ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เฉพาะแบบสอบถามเท่านั้น ไม่อาจสังเกตนักเรียนจำนวนมากโดยตรงได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้กระทรวงศึกษา ในการปรับปรุงหลักสูตร และในการนิเทศ อบรมแก่ครูอาจารย์สังกัดศึกษา เพื่อให้ได้นำไปประกอบการสอนของตน
2. เป็นแนวทางให้อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ปรับปรุง การเรียนการสอนให้สมบูรณ์ขึ้น
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในกรณีที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำจำกัดความ

ทัศนะ หมายถึง ความเห็น

พลเมืองดี หมายถึง พลเมืองที่มีคุณสมบัติ และมีทัศนะที่ถูกค้องใน เรื่องต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี
 - 1.1 หน้าที่ต่อตนเอง และครอบครัว
 - 1.2 หน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม
2. เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน ชนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
3. เกี่ยวกับค่านิยมและคำสอนในศาสนา
4. เกี่ยวกับการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
5. เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2521

นักเรียนในระดับชั้นเดียวกัน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5

การเลี้ยงดู - อบรมสั่งสอนที่เข้มงวดกวดขัน (Authoritative Rearing)

หมายถึง ลักษณะการเลี้ยงดูลักษณะ ก. ในแบบสอบถามเกี่ยวกับ การเลี้ยงดู ฯ

การเลี้ยงดู - อบรมสั่งสอนที่ไม่เข้มงวดกวดขันนัก และไม่ปล่อยอิสระมากเกินไป

(Democratic Rearing) หมายถึง ลักษณะการเลี้ยงดูลักษณะ ข. ในแบบสอบถามเกี่ยวกับ การเลี้ยงดู ฯ

การเลี้ยงดู - อบรมสั่งสอนที่บิดามารดาปล่อยอิสระเสรีมาก (Laissez-Faire Rearing)

หมายถึง ลักษณะการเลี้ยงดูลักษณะ ค. ในแบบสอบถามการเลี้ยงดู ฯ ¹

มุมมองโลกในแง่ดี หมายถึง ผู้ที่ตอบแบบสอบถามความรู้สึกต่อมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้คะแนนรวมทั้ง 31 คะแนนขึ้นไป ถึงคะแนนเต็ม 60 คะแนน

มุมมองโลกในแง่ร้าย หมายถึง ผู้ที่ตอบแบบสอบถามความรู้สึกต่อมนุษยชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้คะแนนรวมทั้ง 30 คะแนนลงมาถึง 1 คะแนน ²

